

POSTANOWIENIE

Dnia 18 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Czajkowski (przewodniczący)

SSN Antoni Bojańczyk

SSN Leszek Bosek (sprawozdawca)

w sprawie ze skargi K. R.

z udziałem Skarbu Państwa – Prezesa Sądu Apelacyjnego w [...] na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego w [...] w sprawie o sygn. III AUa [...], po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 18 lipca 2019 r.,

1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w [...] w sprawie o sygn. III AUa [...] nastąpiła przewlekłość postępowania;

2. zasądza na rzecz skarżącej od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] kwotę 2 000 (dwa tysiące) zł;

3. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na rzecz skarżącej kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

UZASADNIENIE

W dniu 25 kwietnia 2019 r. K. R. w skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki wniosła o:

1. stwierdzenie przewlekłości postępowania toczącego się przed Sądem Apelacyjnym w [...] - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, sygn. akt III AUa [...];

2. przyznanie od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] - na rzecz skarżącej kwoty 7.000 zł (słownie: siedem tysięcy złotych);

3. zasądzenie od Skarbu Państwa- Sądu Apelacyjnego w [...] - na rzecz skarżącej kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu skargi skarżąca wskazała, że w dniu 18 kwietnia 2017 r., działając poprzez swego pełnomocnika, wniosła do Sądu Apelacyjnego w [...] - Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych za pośrednictwem Sądu Okręgowego w T. apelację od wyroku Sądu Okręgowego w T. z 7 marca 2017 r., IV U [...]. Akta sprawy wraz z apelacją sąd I instancji przekazał do Sądu Apelacyjnego w [...] na podstawie karty przekazowej z dnia 17 maja 2017 r. Sprawa wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w dniu 18 maja 2017 r., gdzie została zarejestrowana pod sygnaturą III AUa [...].

Skarżąca podniosła, że od dnia wpływu sprawy do Sądu Apelacyjnego minęły już 23 miesiące, a sprawa nadal nie została rozstrzygnięta. W ocenie skarżącej tak długotrwały okres oczekiwania na wyznaczenie terminu rozprawy stanowi istotne naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki. Należy wskazać, że niniejsze postępowanie trwa zdecydowanie dłużej aniżeli wymagają tego okoliczności faktyczne i prawne, które są istotne dla rozstrzygnięcia. Zdaniem skarżącej brak jest jakiegokolwiek logicznego uzasadnienia, by do dnia złożenia skargi na przewlekłość postępowania sąd II instancji nie mógł podjąć żadnych czynności ukierunkowanych na merytoryczne rozpoznanie apelacji, a przede wszystkim nie wyznaczył terminu rozprawy. Tym samym warto podkreślić, że Sąd Apelacyjny nie dokonał również żadnej czynności, która usprawiedliwiłaby zwłokę w rozpoznaniu apelacji. Skarżąca ma świadomość, że długotrwałe oczekiwanie na wyznaczenie terminu rozprawy związane jest zapewne z względami obiektywnymi, dużym wpływem spraw do wydziału, niedostateczną obsadą stanowisk sędziowskich czy koniecznością wyznaczania spraw według kolejności ich wpływu. Nie zmienia to jednak faktu, że postępowanie w jej sprawie jest przewlekłe.

Przewlekłość postępowania w niniejszej sprawie powoduje, że skarżącej towarzyszy poczucie krzywdy i niesprawiedliwości. W związku z powyższym wnosi

ona o przyznanie od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w [...] na jej rzecz kwoty 7.000 zł. Suma ta stanowić będzie sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącej za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania. Wysokość żądanej kwoty jest proporcjonalna do wielkości zwłoki, jej przyczyn jak i dotkliwości dla skarżącej. Wskazana suma pieniężna pełnić będzie również w tym przypadku rolę swoistego zadośćuczynienia za stres i frustrację, które zostały spowodowane przewlekłością postępowania sądowego.

W odpowiedzi na skargę Prezes Sądu Apelacyjnego w [...] wniósł o oddalenie skargi, a w razie jej uwzględnienia, o zasądzenie mniejszej kwoty odszkodowania. Prezes Sądu Apelacyjnego poinformował, że w dniu 26 kwietnia 2019 r. sędzia referent wyznaczył termin rozprawy apelacyjnej na 14 sierpnia 2019 r. Jednocześnie podniósł, że sprawa skarżącej nie należy do kategorii pilnych, rozpatrywanych w pierwszej kolejności. Prezes Sądu Apelacyjnego wyjaśnił, że obecnie w III Wydziale orzeka siedmiu sędziów, w tym dwóch w zmniejszonym wymiarze czasu pracy, podczas gdy limit etatów przypadających na ten wydział wynosi 11. Nadzień 31 grudnia 2018 r. w III Wydziale pozostało do rozpoznania 3.189 spraw, a w 2019 r. wpłynęło do III Wydziału 734 spraw apelacyjnych (dane na dzień 23 kwietnia 2019 r.). W związku z wakacjami w Wydziale spowodowanymi przejściem sędziów w stan spoczynku oraz stałym wpływem spraw, rosną zaległości i terminy rozpoznawania spraw co do zasady wynoszą obecnie około 24 miesiące. Prezes Sądu Apelacyjnego wskazał, że ocena, czy wystąpiła przewlekłość postępowania, nie powinna być dokonywana wyłącznie przez pryzmat czasu, jaki upłynął od momentu wniesienia pisma do jego rozpoznania, ale powinna również uwzględniać warunki, w jakich pracuje Sąd i poszczególni sędziowie. Uwzględniając stopień obciążenia sędziów III Wydziału sprawami, nie można w ocenie Prezesa Sądu Apelacyjnego uznać, aby w niniejszej sprawie miała miejsce nieuzasadniona zwłoka.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga jest uzasadniona.

Ustawa z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. z 2018 r., poz. 75; dalej: ustawa lub ustawa o skardze na przewlekłość) nie określa wprost co decyduje o przewlekłości postępowania. Z art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość wynika, że strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych.

Istotne znaczenie dla wykładni ustawy o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki ma art. 45 Konstytucji RP. Rozpatrzenie sprawy, w jej szerokim konstytucyjnym znaczeniu, bez nieuzasadnionej zwłoki jest elementem konstytucyjnego prawa podmiotowego, ale niewątpliwie leży także w interesie publicznym (wyroki Trybunału Konstytucyjnego z 18 października 2011 r., SK 39/09, a także z 7 grudnia 2010 r., P 11/09). Przedmiotem kontroli konstytucyjnej jest każdorazowo całe postępowanie sądowe, od chwili jego wszczęcia (P. Grzegorzczak, K. Weitz w: *Konstytucja RP, t. I, Komentarz*, red. L. Bosek, M. Safjan, Warszawa 2016, s. 1147).

W judykaturze szeroko reprezentowany jest pogląd, że naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki jest wielomiesięczna bezczynność sądu polegająca na niewyznaczeniu rozprawy. Za okres uzasadniający stwierdzenie przewlekłości postępowania uznawana przy tym jest bezczynność sądu drugiej instancji polegająca na niewyznaczeniu rozprawy apelacyjnej trwająca co najmniej 12 miesięcy (postanowienia Sądu Najwyższego z: 12 maja 2005 r., III SPP 96/05; 16 marca 2006 r., III SPP 10/06; 21 marca 2006 r., III SPP 13/06; 18 maja 2016 r., III SPP 53/16; 22 stycznia 2019 r., I NSP 71/18).

Przewlekłość postępowania nie może być usprawiedliwiona samymi niedostatkami organizacyjnymi wymiaru sprawiedliwości. Skarb Państwa nie może więc zwolnić się z odpowiedzialności za przewlekłość postępowania sądowego,

powołując się tylko na zaniedbania władz publicznych w zakresie zapewnienia sądom optymalnych warunków do sprawowania wymiaru sprawiedliwości, skutkujące nadmiernym obciążeniem sędziów pracą oraz zaległościami w rozpatrywaniu spraw sądowych. Jeżeli wskutek zaniechań państwa powstanie rażąca dysproporcja między liczbą orzekających sędziów a liczbą przypadających na nich spraw, to znaczy, że państwo uchybiło obowiązkowi zagwarantowania rozpatrywania spraw sądowych w rozsądnym terminie, który ciąży na nim na mocy art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP. Z przewlekłością postępowania sądowego wiąże się poważne zagrożenie dla efektywności, wiarygodności i autorytetu wymiaru sprawiedliwości (wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z: 28 lipca 1999 r. w sprawie *Botazzi v. Włochy*, § 22; 10 maja 2011 r. w sprawie *Dimitrov i Hamanov v. Bułgaria*, § 70; 7 lipca 2015 r. w sprawie *Rutkowski i inni v. Polska*, § 126).

Dokonując zatem oceny, czy doszło do przewlekłości postępowania, a tym samym czy naruszone zostało prawo strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, sąd - stosownie do treści art. 2 ust. 2 ustawy - obok upływu czasu, uwzględnia indywidualne okoliczności sprawy, nie zaś kwestie natury organizacyjnej, niestanowiące składnika konkretnego postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2013 r., III SPP 242/13).

Należy też zauważyć, że sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych już na etapie postępowania przed Zakładem Ubezpieczeń Społecznych uzyskują określony poziom weryfikowalności spornych okoliczności faktycznych lub prawnych, które powinny być już dostatecznie wyjaśnione w procedurze odwoławczej od decyzji organu ubezpieczeń społecznych przez sądy pierwszej instancji. Ponadto są to na ogół sprawy rodzajowo podobne i w dużym stopniu powtarzalne, jeżeli chodzi o przedmiot i zakresy odwołania od decyzji organów ubezpieczeń społecznych, co sprawia, że kwestie kontrowersyjne lub szczególnie prawniczo skomplikowane nie ujawniają się nazbyt często, a zatem instancyjna kontrola orzeczeń sądów pierwszej instancji w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych na ogół nie tworzy zawitych barier ograniczających możliwości ich

szybkiego i sprawnego osądzania (postanowienie Sądu Najwyższego z 8 marca 2005 r., III SPP 34/05).

Z drugiej strony należy zauważyć, że długi czas oczekiwania na wyznaczenie rozprawy wynika często z zasady rozpoznawania spraw według kolejności wpływu, a skarżąca miała nieograniczoną możliwość wystąpienia do przewodniczącego wydziału z wnioskiem o rozpoznanie sprawy poza kolejnością ze względu na szczególnie uzasadniony przypadek (§ 56 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 23 grudnia 2015 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych, Dz.U., poz. 2316 ze zm.). Okoliczność, czy strona złożyła wniosek o rozpoznanie sprawy poza kolejnością powinna być brana pod uwagę przy ocenie, czy w danym przypadku doszło do przewlekłości postępowania (postanowienia Sądu Najwyższego z: 19 października 2017 r., III SPP 44/17; 12 grudnia 2018 r., I NSP 1/18; 14 czerwca 2019 r., I NSP 46/19).

Odnosząc powyższe do realiów niniejszej sprawy, należy zauważyć, że w dniu 19 kwietnia 2017 r. skarżąca nadała apelację u operatora pocztowego (k. 75 - akta sprawy o sygn. III AUa [...]), która wpłynęła do Sądu Okręgowego w dniu 24 kwietnia 2017 r. (k. 66). W dniu 26 kwietnia 2019 r. Sąd Okręgowy w T. wezwał pełnomocnika skarżącej do uzupełnienia braków formalnych apelacji przez wskazanie wartości przedmiotu zaskarżenia w terminie 7 dni pod rygorem odrzucenia apelacji (k. 77-78). W dniu 4 maja 2019 r. pełnomocnik skarżącej uzupełnił brak formalny, podając wartość przedmiotu zaskarżenia (k. 79-80). W dniu 18 maja 2017 r. apelacja wraz z aktami sprawy wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w [...] (k. 84). W dniu 17 września 2018 r. odbyło się wylosowanie sędziego referenta (k. 90). Dopiero w dniu wniesienia przez skarżącą skargi na przewlekłość postępowania - tj. 25 kwietnia 2019 r. - przewodniczący wydziału zarządził rozpoznanie sprawy poza kolejnością wpływu (k. 91) oraz skierowanie sprawy do losowania pozostałych członków składu (k. 92), co nastąpiło jeszcze tego samego dnia (k. 93). Zarządzeniem z 26 kwietnia 2019 r. sędzia referent zarządził wyznaczenie terminu rozprawy apelacyjnej na 14 sierpnia 2019 r. (k. 95). Od momentu wpłynięcia apelacji skarżącej wraz z aktami do Sądu Apelacyjnego w [...] (18 maja 2017 r.) do dnia wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej (26 kwietnia 2019 r.) upłynęły 23 miesiące i 7 dni. Skarżąca reprezentowana przez

profesjonalnego pełnomocnika nie złożyła wniosku o rozpoznanie sprawy poza kolejnością. Zdaniem Sądu Najwyższego w niniejszym składzie nie uzasadnia to jednak zwolnienia Skarbu Państwa w całości z odpowiedzialności za rozpoznanie sprawy skarżącej w rozsądnym terminie. Tak długi czas oczekiwania przez strony na wyznaczenie rozprawy uzasadnia stwierdzenie, że doszło do naruszenia prawa skarżącej spółki do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość. Zgromadzony w sprawie materiał procesowy nie daje podstaw do stwierdzenia, iż zachodziły istotne przeszkody formalne lub faktyczne we wcześniejszym wyznaczeniu rozprawy. W szczególności opisana zwłoka w nadaniu sprawie biegu nie była spowodowana wyłączną winą skarżącej.

Stwierdzając przewlekłość postępowania przed sądem II instancji, Sąd Najwyższy podkreśla, że suma pieniężna, o której mowa w art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość, nie stanowi odszkodowania za poniesione straty i utracone korzyści (art. 361 § 2 k.c.). Nie jest ona również zadośćuczynieniem pieniężnym za doznaną krzywdę w rozumieniu art. 445 lub 448 k.c., ponieważ prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki nie jest dobrem osobistym człowieka, ani tym bardziej osoby prawnej. Jednocześnie ustawa wprowadza zasadę, iż strona, której skargę uwzględniono, może w odrębnym postępowaniu dochodzić naprawienia szkody wynikłej ze stwierdzonej przewlekłości. Jednocześnie wskazany przepis określa granice rzeczowej rekompensaty (2.000-20.000 zł), a także stanowi, że wysokość sumy pieniężnej, we wskazanych granicach, wynosi nie mniej niż 500 zł za każdy rok dotychczasowego trwania postępowania. Biorąc to pod uwagę Sąd Najwyższy zwraca uwagę, że skarżąca nie uzasadniła w sposób konkretny, dlaczego żąda przyznania jej zadośćuczynienia właśnie w wysokości 7.000 zł. Ogólnikowe powołanie się na „poczucie krzywdy i niesprawiedliwości” oraz „stres i frustrację” spowodowane przewlekłością postępowania nie uzasadnia przyznania rekompensaty ponad minimum określone w art. 12 ust. 4 ustawy.

Dlatego Sąd Najwyższy uznał, iż adekwatna w stosunku do rozmiarów doznanego przez skarżącą uszczerbku będzie kwota 2.000 zł.

O kosztach postępowania skargowego (wynagrodzenie pełnomocnika w wysokości 240 zł) orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i art. 99 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c. i w zw. z art. 8 ust. 2 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania oraz § 14 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.). Jednocześnie Sąd Najwyższy przypomina, że skarga na naruszenie prawa do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki wniesiona przez ubezpieczonego w sprawie odwołania rozpoznawanego przez sąd pracy i ubezpieczeń społecznych jest wolna od opłat stosownie do art. 96 ust. 1 pkt 4 ustawy z 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (uchwała Sądu Najwyższego z 6 września 2006 r., III SPZP 2/06). Zwrotu opłaty za wniesienie skargi na przewlekłość skarżąca może dochodzić jako nienależnego świadczenia w odrębnym postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.